

Vrije Mare

"Vrij" omdat het verwijst naar 'vrijheid', naar 'ruimte geven', naar 'Vrije school' en "Mare" omdat het een vertrouwde term is vanuit het Kerstspel waarin de engel ons en de herders komt vertellen dat zij een 'Blijde Mare', een blijde boodschap heeft.

*De herfst gaat juichend
door het bos,
Hij rukt de laatste blaadjes los
En blaast ze voort met volle kracht,
Ze zwieren rond in bonte pracht.
Dan vallen ze op de aarde neer
Maar daar heb je de wind alweer,
Hij jaagt ze plagend in de lucht
En dansend slaan ze op de vlucht.
Het is een wild en vrolijk spel.
De zon straalt blij - de lucht is hel,
De aarde vlamt in kleurendos:
De herfst gaat juichend
door het bos.*

Voorwoord

In stijl met de Herfstperiode vindt u in deze Vrije Mare ook een bonte verzameling bijdragen: we kijken terug op het Michaels feest en op de ouderavond over ICT en Mediawijsheid en kijken vooruit naar Sint Maarten. Ook krijgen we een inkijkje in het rekenen en aanleren van de letters in de klassen 1 en maken we kennis met een nieuwe juf. Onze inwendige mens kunnen we versterken met een kopje pompoensoep en Annie M.G. Schmidt rijmt iets over een wurm. Gert Biesta, onderwijsvernieuwer vertelt tenslotte in een interview ter gelegenheid van Waldorf 100, over zijn kijk op vrijeschool onderwijs. Ook vindt u weer een oproep met

betrekking tot onze Herfstmarkt in november. Een evenement waar veel oud-leerlingen, oud-ouders en vele belangstellenden elk jaar weer naar uitkijken!

Kortom: een kleurig palet om even voor te gaan zitten. Hopelijk geeft de aanstaande Herfstvakantie daar alle gelegenheid toe.

Een fijne Herfstvakantie allemaal!

de redactie

Recept Pompoensoep van juf Saskia

1 pompoen, geschild en in blokjes
1 courgette, in stukjes
1 ui, gesnipperd
1 teentje knoflook, uitgeperst
2 appels, geschild en in blokjes
1 grote of 2 iets kleinere aardappels,
geschild en in blokjes
1 bekertje crème fraiche
1,5 liter bouillon
Kerriepoeder
Zout en peper

Terugblik Michaels feest en vooruitblik naar Sint Maarten...

Michaël, Sint Maarten en Sint Nicolaas zijn de 3 heiligenfeesten van de herfsttijd.

Zij staan alle drie symbool voor innerlijke kwaliteiten die in de mensen kunnen groeien.

Michaël staat voor de moed om een zuiver innerlijk te ontwikkelen door de

juiste keuzes te maken. Sint Maarten voor de offerbereidheid (het delen van zijn mantel) en Sint Nicolaas voor het kunnen geven en zelfreflectie.

Hieronder een aantal foto's van de draken die zijn bevochten op het strandje bij de Noorderplassen

Van de Jaarfeestengroep: Elf november is de dag....

Herfst. In de natuur zien we de herfstbladeren, paddenstoelen en de sterren zijn aan de hemel langer zichtbaar. Naar buiten gaan is voor kinderen een feest.

Deze periode is er één waar (in de klas, maar misschien ook thuis) veel geknutseld wordt: transparanten, glazen potten beplakken (met waxinelichtjes), bladerknutsels,

kaarsen trekken en sterren vouwen. Deze periode van het jaar waarin wij nu zijn, is een periode waarin we ons naar binnen keren (letterlijk in onze huizen en figuurlijk in ons innerlijk) naar de stilte toe. Tegelijkertijd ontsteken we het licht in onszelf. De lichtfeesten, waarvan Sint Maarten de eerste is, helpen ons daarbij.

Een belangrijk thema in de viering is dan ook het schenken en ontvangen. Het gaat erom dat we waarachtig zijn

Het verhaal vertelt dat een bedelaar ridder Maarten smeekt hem iets te geven. Tegen zijn gewoonte in geeft hij de helft van zijn mantel. 's Nachts verschijnt God in een droom om hem te bedanken. Vervolgens verandert het leven van Maarten. Hij stapt uit het Romeinse leger, wordt christen, doet goede werken en wordt tenslotte in 371 bisschop.

Een belangrijk thema in de viering is dan ook het schenken en ontvangen. Het gaat erom dat we waarachtig zijn en iets van ons overschot (mantel) schenken. Door de vraag van de bedelaar kan Maarten verder met zijn leven. Stel als ontvanger de ander een vraag, zodat hij/zij kan veranderen. Wees een schenker en sta toe om een ontvanger te zijn. Dat klinkt gemakkelijker dan het is. Ook omdat we net als Maarten niet alles moeten geven, maar nog iets voor onszelf

moeten overhouden.

We kunnen ons leven veranderen, het anders doen. Die keuze hebben we, meerdere keren per jaar. Aanhaken op zo'n veranderingsmoment maakt het makkelijker. Maarten heeft net als Joris een zwaard, maar zijn zwaard is anders. Hij gebruikt zijn zwaard om de gave klaar te maken, zodat hij iets weg kan geven. Maarten laat ons zien dat we iets kunnen doen met het lichtje (of het goddelijke) binnen in ons.

Het licht in het donker, wordt bij de viering van Sint Maarten ontstoken door een knol of pompoen uit te hollen en hier een lichtje in te laten schijnen.

Maandag 11 november gaan we vanaf de eerste klas in de donkere avond op pad terwijl onze lichtjes branden.

"Ik loop hier al met mijn lantaarn, en mijn lantaarn met mij. Daar boven daar stralen de sterren, beneden stralen wij".

De kleuters lopen hun optocht aan het begin van deze ochtend.

Sint Maarten op de jaartafel

In november passen bruine of donkerrode doeken op de jaartafel. Het is een hele dankbare tijd omdat de meeste jaartafelschatten gewoon in de natuur te vinden zijn. Een mooie steen, boomschors, dennenappels, kastanjes en mooie bladeren zijn prachtig op de jaartafel.

Daar rijdt door de avond

t+m. N. Fulstow
v. Beatrijs Gradenwitz (1926-2010)

7 1. Daar rijdt door de a - vond een rid - der te paard. Zo wijd hangt zijn man - tel, tot
o - ver zijn zwaard. 't Is rid - der Sint Maar - ten op weg naar de stad. Sol - daat van de
14 ko - ning met God in zijn hart, sol - daat van de ko - ning met God in zijn hart.

2. Een bedelaar ziet hem, luid roept hij hem aan:
"O Maarten, heb medelij en blijf bij mij staan!"
Wat doet nu Sint Maarten op weg naar de stad?
Soldaat van de koning met God in zijn hart,
soldaat van de koning met God in zijn hart.
3. Hij heeft niets te geven, geen geld en geen brood.
Hij heeft slechts zijn mantel, die wijd is en groot.
Wat doet nu Sint Maarten op weg naar de stad?
Soldaat van de koning met God in zijn hart,
soldaat van de koning met God in zijn hart.
4. Hij snijdt nu zijn mantel in tweeën uiteen.
De helft krijgt de bedelaar, heel warm om zich heen.
En voort rijdt Sint Maarten op weg naar de stad.
Soldaat van de koning met God in zijn hart,
soldaat van de koning met God in zijn hart.
5. En 's nachts heeft Sint Maarten een groots droomgezicht.
Hij ziet daar de bedelaar in 't hemelse licht.
En dan weet Sint Maarten wie kruiste zijn pad:
zijn God en zijn koning, die leeft in zijn hart.
Soldaat van de koning met God in zijn hart.

ook opgenomen in *Ik ben een zeemanskind*
uitg. Christoffor, Zeist

Uit de eerste klas: Met bijdragen van juf Karina en juf Mileen

Inleiding

De behoefte aan beelden

Een van de vooroordelen tegen het Vrije Schoolonderwijs luidt: de kinderen krijgen daar voortdurend sprookjes te horen. Zo eenvoudig ziet de werkelijkheid er niet uit, maar het is waar dat de beelden van de fantasie heel belangrijk worden geacht. Welhaast iedereen heeft uit zijn kinderjaren een herinnering aan een schilderij, een illustratie uit een boek, een uit de fantasiewereld geput beeld, dat minder uitwisbaar is dan welke werkelijke herinnering dan ook.

Hoe komt het toch dat kinderen zo'n sterke behoefte hebben aan beelden die niet uit het dagelijks leven stammen? Hiertegen kan men inbrengen dat deze voorliefde van kinderen overeenkomt met die welke volwassenen hebben voor sensatieberichten, detectiveromans en degelijke. Maar zo gemakkelijk ligt het niet. Het gaat namelijk om een behoefte die bijzonder sterk naar voren komt tijdens een beperkt ontwikkelingsstadium. (Arnold Gesell heeft aangetoond dat bij Amerikaanse kinderen de belangstelling voor strips op ongeveer zesjarige leeftijd ontwaakt, bij acht a negen jaar zijn toppunt bereikt en dan bij tien jaar begint af te nemen)

De kinderlijke behoefte aan beelden is onverzadiglijk. De uitgevers van strips en tekenfilms voorzien in de behoeften van een vrijwel onbeperkte markt. Ze leveren echter slechts surrogaat. Want het is geen natuurwet dat zevenjarige jongetjes rondrennen en door hun neus kwaken als Donald Duck of pistoolschutters zijn als Lucky Luke. Zij hebben leeftijdsgenoten die spontaan en tot hun innige bevrediging omgaan met Roodkapje en het in een poppenkast opvoeren.

Kinderen van zes tot tien jaar, die niet door fictieve voostellingen van sensationele aard zijn afgestompt, hebben een diepgaande voorliefde voor sprookjes en mythologische beelden.

In alle beschavingen en bij alle volkeren zijn perioden geweest waarin ook de volwassenen die behoefte hadden. De scheppingsverhalen uit India, Babylonië, Egypte, bij de Kelten, de Germanen en de nog levende natuurvolkeren getuigen van een beschavingsstadium waarin de mensen aandachtig opnamen wat priesters of medicijnmannen hun vertelden van het ontstaan der aarde en van de mensen.

Kinderen hebben een soort beelddenken, dat op ongeveer zes- tot tienjarige leeftijd zijn hoogtepunt bereikt

In Griekenland is bijzonder duidelijk te volgen hoe bijvoorbeeld in de filosofie en in de dramatische kunst de moeilijk te omschrijven, maar stralende beelden uit het bewustzijn van de mensen verdwijnen en vervangen worden door gedachten die weliswaar meer zwart-wit zijn, maar scherpere contouren hebben. Zonder de vergelijking te ver te willen doorvoeren, kan men toch zeggen dat onze kinderen een gelijksoortig ontwikkelingsproces doormaken. Kinderen hebben een soort beelddenken, dat op ongeveer zes- tot tienjarige leeftijd zijn hoogtepunt bereikt en bij het naderen van de puberteit overgaat in het beleven van oorzaak en gevolg en in het vermogen, met abstracte begrippen te werken.

Rudolf Steiner kwam steeds weer met nieuwe gezichtspunten en motiveringen terug op de noodzaak, tegemoet te komen aan de behoefte die kinderen hebben aan beelden.

Een van de krachtigste formuleringen komt voor in een voordracht die hij in 1923 in Engeland hield voor vakpedagogen en belangstellenden: *“Wat zou u zegen als iemand die een vis op zijn bord gekregen heeft, zorgvuldig de vis zou schoonmaken en alleen de graten opeten! U zoudt waarschijnlijk ontzettend bang zijn dat zo iemand zou stikken in de graten. Bovendien zou hij die graten niet op de goede manier in*

zijn organisme kunnen opnemen. Maar zo is het, precies zo, alleen op een ander plan, op het plan van het psychologisch onderricht, als we een kind in plaats van levenbrengende beelden, in plaats van hetgeen de gehele mens opeist, droge, abstracte, nuchtere begrippen bijbrengen.” (“Gegenwartiges Geistesleben und Erziehung”, Ilkley, voordracht op 12 augustus 1923)

Als critici de Vrije School verwijten dat zij in de eerste drie jaar teveel fantasiebeelden geeft, dan doorzien zij nog niet dat er niet aldus gehandeld wordt vanuit een zonderlinge gedachte, vanuit ouderwetse begrippen of zelfs vanuit een gebrekkige belangstelling voor ter zake doende feiten, maar om een consequent principe met een duidelijk op menskunde gebaseerde pedagogische motivering toe te passen. Bovendien overzien zij slechts het halve leerplan.

De opname van het onderwijs heeft in de letterlijke zin vormend gewerkt

In de derde klas wordt bijvoorbeeld grote waarde gehecht aan zaakkennis, op de bespreking van de huizenbouw, het boerenwerk; in de vierde klas wordt het eerste opstellen van zakenbrieven beoefend. Wil men echter de kinderen niet intellectueel vermoeien, maar hun gezonde opnamevermogen behouden, dan moet men hen echte fantasie inhouden geven. In de Vrije Scholen kan men bij bovenbouwklassen waarin het beeldrijk onderwijs in de eerste jaren met bijzonder veel élan gegeven is, juist in de kennisvakken een opvallende intensiteit van de wil tot leren en begrijpen waarnemen. Daarbij ondervindt men dat in dergelijke klassen gewoonlijk niet alleen een beweeglijk denken, maar ook een bepaalde gevoelsmatige openheid heerst. De opname van het onderwijs heeft in de letterlijke zin vormend gewerkt, niet alleen op het voorstellings-, maar ook op het gevoelsleven.

Sprookjes

Eerste klas

"De sprookjes zijn een echte schat voor ons. Wat zij ons schenken, dat blijft in onze geest bewaard, ook na de dood, en zal in onze aardelevens zijn vrucht afwerpen. Zij laten ons de waarheid vaag vermoeden; en onze zielen scheppen uit vermoedens het inzicht dat we nodig hebben in het leven."

Rudolf Steiner

bron: 'Mysteriedrama's, 'De beproeving van de ziel', Zeist 1993

Er wordt wel eens getwijfeld aan de pedagogische waarde van desprookjes. Ze zouden niet spannend genoeg zijn voor zes- en zevenjarigen en te griezelig voor de kleinere. De Vrije Scholen beschouwen sprookjes echter als een van de belangrijkste opvoedingsmiddelen waarover ouders en leerkrachten beschikken en ruimen in de eerste klas aanzienlijke tijd in voor het vertellen ervan. Hoe komen zij daarbij?

onthult het sprookje hoe de handelende personen eigenlijk diep innerlijk zijn

Met een dramatische aanschouwelijkheid, die in geen enkele andere vorm van literatuur geëvenaard wordt, onthult het sprookje hoe de handelende personen eigenlijk diep innerlijk zijn. De kinderen krijgen mensenkennis aangeboden, zoals ze in geen enkele andere vorm voor hen toegankelijk te maken is en die hen geweldig kan helpen hun gevoel voor recht en onrecht te cultiveren. Veel wijst erop dat de volkssprookjes op hun zwerftocht van generatie naar generatie, van land tot land vaak sterk veranderden, maar oorspronkelijk afstammen van enkele individuen, wier namen ons onbekend zijn, maar die klaarblijkelijk grondige mensenkenners, dichters van groot formaat en vol wereldwijsheid waren. Menig sprookje is een kunstwerk van betekenis: diep ethisch van grondtoon, vrij van benepen moraliseren, geschapen door mensen

die hun jeugdige, kunstzinnige voorstellingsvermogen hebben behouden.

Vaak wordt er met grote nadruk beweerd, dat wij in plaats van sprookjes vertellen de kinderen liever moeten voorbereiden op het moderne leven. Zij moeten leren wat hen te wachten staat, om op de juiste wijze ertegen gewapend te zijn.

Als sprookjes op de juiste wijze verteld worden, onsentimenteel, zonder verstandelijke verklaringen, gematigd en sober, zonder allerlei gruwelijke opsmuk, dan kunnen de beschrijvingen van heksen en reuzen juist de goede manier zijn waarop de kinderen het kwaad in de wereld als beeld kunnen beleven voor ze het zelf ontmoeten. Vertellen we het te dramatisch, te realistisch, niet vanuit het beeldenspel van de sprookjesstemming, dan springt de wolf als een werkelijk roofdier uit het beeld naar voren. Het kind beleeft immers wat er zich afspeelt in de ziel van de volwassene. Daarom moet de verteller ook pregnant weten te schilderen hoe aan het einde de goede machten zegevieren over hun tegenstanders. Want in dit opzicht is het sprookje uniek. Het is het enige soort verhaal dat zo aanschouwelijk de mogelijkheid tot metamorfose aangeeft die de mens aangeboren is. In 'gewone' vertellingen ontmoeten de kinderen figuren die zo onhandig zijn als beren, nerveus als muizen of opgeblazen als kikkers en wie pas door de school van het leven andere eigenschappen bijgebracht worden als fijngevoeligheid, innerlijke rust,

deemoed en dergelijke. In de sprookjes ontmoeten zij figuren die beren, muizen en kikkers zijn en mensen blijken te wezen als ze verlost worden van hun betovering en prinses of prinsessen zijn geworden.

Sprookjes voor verschillende leeftijden

De eigenlijke leeftijd tussen vier en negen jaar kan begeleid worden door een toenemend aantal sprookjes uit het eigen of een vreemd taalgebied. De eenvoudige sprookjes die het menselijk lot beschrijven, zoals De Sterredaalders, De Zoete Pap, Roodkapje, Doornroosje, Sneeuwwitje, De Wolf en de zeven Geitjes, enz. staan aan het begin: omstreeks het vijfde jaar komen de ontwikkelingssprookjes erbij. Zij beschrijven de eerste stappen op een weg, de strijd van de goede en de kwade machten om de heerschappij in het innerlijk van de mens. Hier moeten de kinderen de handeling goed kunnen volgen. Het is van belang dat wij een overdachte keuze doen, aangepast aan de situatie van het kind, de omgeving en het jaargetijde. Voor de kleintjes (en ook later steeds weer ertussendoor) zijn korte humoristische vertellingen met veel herhalingen goed. Hoe kleiner de kinderen zijn, des te vaker kan men hen hetzelfde sprookje woordelijk herhalen. Als kinderen al in de eerste schooltijd sprookjes kinderachtig vinden, doen zij alleen maar een houding van hun omgeving na. Als de volwassenen de sprookjestaal beschouwen als behorende bij hun beschaving, dan komt dat niet voor. Als de leraar erop let dat hij sprookjes vertelt die inderdaad uitdrukking geven aan innerlijke waarden, dan kan hij ook met een gerust hart zeggen dat ze waar zijn. Is dat waar? – Wie zich eenmaal heeft ingeleefd in de sprookjeswereld en weet hoeveel de sprookjesbeelden te geven hebben, kan dan oprecht antwoorden: 'Jazeker!' ... "en als ze niet gestorven zijn, dan leven ze nu nog!"...

Bron: "De Vrije School", pedagogie van Rudolf Steiner in woord en beeld, Frans Carlgren, Uitg.: Vrije Geestesleven-Zeist

Van juf Karina

De Vrijeschool verdeelt de leeftijd van het kind in 3 fasen: van 0-7 jaar, 7-14 jaar en 14-21 jaar. In klas 1 hebben we te maken met het laatste stukje van de eerste fase en het begin van de tweede fase. In de eerste zeven levensjaren staan de zintuigen van het kind nog helemaal open. Alle indrukken komen ongefilterd binnen. Een zachte, warme leefomgeving is voor het kind heel fijn. Het kind ontwikkelt zijn fysieke lichaam en er is sprake van het 'aankomen' in dit lichaam. Het kind leert voornamelijk door nabootsing. In de tweede leeftijdsfase komen de indrukken van buitenaf niet zomaar meer het kind binnen. De ontwikkeling van het gevoelsleven staat nu centraal. Het leert nu door navolging. Het kind staat open voor beelden om de wereld om zich heen beter te begrijpen. In klas 1 worden deze beelden aangeboden in de vorm van sprookjes. De sprookjes, die in de klas verteld worden, zijn volks sprookjes waar het vooral draait om het goede en het kwaad. Bij taal worden de sprookjes gebruikt om de letterbeelden aan te bieden. Er wordt een sprookje verteld en in

dit sprookje worden één of meerdere beelden aan een letter gekoppeld. Deze letter zit verstopt in het beeld en wordt tijdens de leesles uit het beeld tevoorschijn 'getoverd'. Ook is deze letter terug te vinden in het woord horende bij het beeld. Bijvoorbeeld bij de letter 'k' is dat de koning(in) die met opgeheven zwaard en één uitgestrekt been wordt afgebeeld. Op deze manier worden gedurende het jaar alle letters aangeboden.

Tijdens euritmie worden de sprookjes beleefd. Hetzelfde sprookje wordt gedurende vier euritmielessen uitgevoerd, waardoor het diep ervaren kan worden.

In klas 1 zijn er twee heemkunde periodes: één in het najaar en één in het voorjaar. In deze periode gaat het vooral om het beleven van de natuur in het betreffende jaargetijde. Er worden buiten wandelingen gemaakt, die in het periodegeschrift verwerkt worden. De kinderen vertellen over hun ervaringen met de natuur en ook

worden er versjes opgezegd en liedjes gezongen.

Liedje:

*Helder, heerlijk najaar, met je bladerpracht,
met je rood en bruin en felle, gele kleur,
met je dikke, mooie, rooie bellefleur.*

Wat had je gedacht?

*'k Dacht nog wat te blijven, tot de Kerstenacht.
Tot het kleine Kinde zacht is hier gebracht.
'k Slinger nog wat nevels in het rond,
'k tover mist en regen op de grond,
vóór de winternacht.*

Tijdens de schilderlessen beleven de kinderen de herfstkleuren en gaan ze experimenteren hoe ze deze kunnen laten verschijnen. Daar is elke keer weer de verwondering als er door menging opeens weer een nieuwe kleur verschijnt.

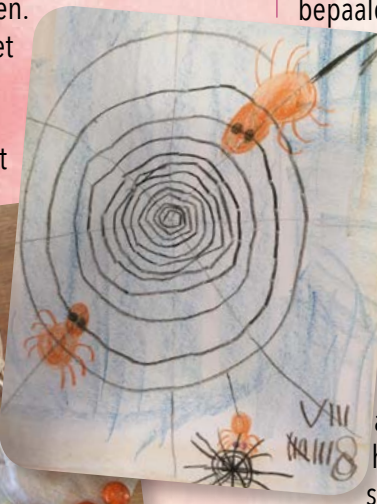
Van juf Mileen

Met de eerste rekenperiode in het vooruitzicht werd het voorleesboek 'Tatatoeks reis naar de Kristalberg' (J. Streit, 2009) bij aanvang van het schooljaar een betekenisvol thema voor allerlei tel- en rekenactiviteiten in onze klas 1.

In de kleuterklas hebben telactiviteiten al veelvuldig en spelenderwijs plaatsgevonden, maar ook in de daar opvolgende leerjaren nemen telactiviteiten een belangrijke plaats in op de vrijeschool. Hierbij wordt beweging gezien als mogelijkheid om het rekenvermogen tot ontwikkeling te laten komen. Ritmische patronen werken ondersteunend. Ook vervult het handelen met materialen een heel belangrijke rol in het rekenonderwijs. Het bevordert het inzicht en begrip.

Op deze manier wordt er vanuit het handelen toegewerkt naar het uitrekenen van een 'kale' som. Een klas vol kabouters ging vrolijk op reis naar de Kristalberg. Bij iedere pas in de kring werd er samen hardop geteld: Eén, twee, drie, vier ..... Maar eenmaal bij acht gekomen werd er verschrikt geroepen: "O nee toch, we zijn onze houwelen vergeten, we moeten terug!" Daar gingen we dan: zeven, zes, vijf ..... En zo stapten we terug tot we onze houwelen konden pakken. Met allemaal een houweel op de schouder gingen we weer op pad. Eenmaal bij twaalf aangekomen bleek dat ook de zak voor de kristallen was vergeten. Ook die moesten we terugtellend halen.

Net zoals later het lunchpakket bij achttien. Steeds moest er bedacht worden welk

getal moest worden genoemd bij de eerste stap achteruit en vervolgens werd er verder teruggeteld en gelopen. Zo werd het terugtellen vanaf een wisselend vertrekpunt gezamenlijk geoefend.

Gelukkig hebben de kabouters de Kristalberg uiteindelijk weten te bereiken en kon er met de houwelen flink op los worden gehakt. De hakbeweging gaf aanleiding tot het tellen met de rij van twee. Eén (zachtjes zeggen, houweel omhoog tillen), twee! (hardop zeggen, hakbeweging naar beneden), drie (zachtjes, houweel omhoog), vier! (hardop, hakbeweging naar beneden), enzovoorts. Dergelijke tel- en beweegspelletjes worden in de eerste klas ook gedaan voor het tellen van andere rijen, zoals de rij van drie, vijf en tien. Hierbij worden ook pittenzakken en balletjes gebruikt die de kinderen al lopend in de kring op bepaalde getallen in de lucht gooien of op de grond stuiten.

De kristallen van 'Tatatoek' gebruiken we als telmateriaal. Ieder kind heeft een zakje met tien mooie 'kristallen'. De kristallen gebruiken we om bepaalde patronen mooi neer te leggen, zoals bijvoorbeeld de stippen op een dobbelsteen. Op deze manier leren de kinderen aantallen direct zonder tellen herkennen. Ook oefenen we de splitsingen van de getallen met

de kristallen. Dat doen we met een beker: één kind doet de ogen dicht en de ander zet een beker over een deel van de kristallen. Nu zie je er van de zes nog maar vier, hoeveel zitten er onder de beker? Kinderen ervaren dat zes bestaat uit vier en twee, uit drie en drie, uit vijf en één, etc. Dit besef helpt de kinderen later om sommen als $2+4=6$, $4+2=6$, $6-2=4$, $6-4=2$ zonder tellen te kunnen oplossen. In ons periodeschrift werken we erover.

In de rekenperiode gaan we dieper in op de kwaliteiten van de getallen: er is maar één 'ik', één aarde waarop wij leven, maar de zon en de maan zijn verbonden, dát zijn er twee. De drie koningen volgden de ster naar Bethlehem. Een paard heeft vier benen en iedere kleine appel heeft vijf kamertjes. Zo kunnen de kinderen aan ieder aantal een bepaalde voorstelling verbinden.

Dit geeft een beeld van hoe het rekenen in de eerste klas van start gaat.

Interview met juf Liselore Leijten.

Juf Liselore werkt op maandag en dinsdag in klas 1A. We interviewden juf Liselore aan de hand van de drie vragen uit de sprookjes: Wie ben je? Waar kom je vandaan? en Waar ga je naar toe?

Wie ben je?

Mijn naam is Liselore Leijten. Ik ben 37 jaar, ik ben getrouwd met Diederik en moeder van Milan, Alexander en Eloïse. Ik ben geboren in Zeist, maar vanaf mijn zesde jaar opgegroeid in Naarden. Mijn moeder is Française en mijn (stief)vader is Deens. Ik ben niet meertalig opgevoed, toch heb ik wel sterke affiniteit met vooral de Franse taal en cultuur.

Ik houd van hele huiselijke bezigheden: allerlei handwerk, koken, spelletjes en lezen. Ik houd ook van nieuwe dingen leren, daarom ben ik altijd wel bezig met iets van een cursus of zelfstudie-project.

Twee jaar geleden heb ik een euritmiecursus gevolgd gegeven door Jiri Brummans aan belangstellenden. Inmiddels is deze

cursus uitgegroeid tot stichting Dynameïs, die zich ten doel stelt het euritmisch bewegingsonderwijs te bevorderen door o.a. workshops, cursussen en euritmiewerkplaatsen te organiseren. Ik ben hier actief bij betrokken.

Waar kom je vandaan?

Ik ben in Hillegersberg opgegroeid. Ik heb Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV) gestudeerd met de specialisatie samenlevingsopbouw. Toen ik aan het afstuderen was verhuisden we naar Almere, waar ik meteen een baan in het welzijnswerk vond. De afgelopen 12 jaar heb ik met veel plezier en gedrevenheid gewerkt als opbouwwerker voor De Schoor, Welzijnswerk Almere. Een van de leukste dingen die ik daarin heb gedaan was het opzetten van het Repair Café Almere. Toch ontstond langzamerhand de wens het roer om te gooien. Terugkijkend is het misschien wel begonnen bij de keuze voor

kleinschalig kinderdagverblijf Kyra voor onze kinderen. Daar maakten wij kennis met de antroposofie, hetgeen leidde tot een overtuigde keuze om onze kinderen aan te melden voor de vrijeschool. Ik ben vervolgens een aantal jaar actief geweest als klassenouder. Door euritmie te gaan beoefenen kwam ik uiteindelijk niet alleen fysiek in beweging maar ontstond er ook innerlijke beweging, wat leidde tot de beslissing om het onderwijs in te stappen. Een bijzondere ervaring vond ik dat!

Waar ga je naar toe?

Afgelopen voorjaar heb ik een assessmentprocedure doorlopen op basis waarvan ik nu als zij-instromer voor de klas mag staan. In de komende twee jaar combineer ik het lesgeven in de klas met een opleidingstraject op maat aan de vrijeschoolpabo. Ik vind het heerlijk om te werken met de kinderen in de klas en ik hoop dat nog heel lang te kunnen doen.

Overpeinzing

Er zit een wurm in onze juttepeer

Dat weten we nu zo zoetjesaan wel zeker

Het ligt misschien, wie weet, wel aan de kweker

Of aan de groenteman, of aan het weer.

De ene mens denkt aldoor vol verdriet:

Hoe komt die wurm erin. Ik wil het weten.

De and're mens wil nooit meer peren eten,

Maar dat is overdreven, vindt u niet?

Dan is er ook altijd nog wel een man,

Zo een, die denkt de wurm eruit te krijgen

Door bovenmatig met zijn vuist te dreigen,

Maar nebbisj, zeg, daar schrikt die wurm niet van.

Er zijn er ook die houden zo van fruit,

Dat zij de peer met wurm en al verslinden,

En zeggen dat ze 't overheerlijk vinden,

Maar in het donker spugen ze hem uit.

En daar in dat cafeetje zit er een,

Die zegt: het is geen peer. Het is een appel.

Ik zeg maar zo, wat maak je je te sappel,

Alla, 'n wurm. Ik eet er maar omheen.

Annie M.G. Schmidt

Waldorf 100

WALDORF
100

LEARN
TO CHANGE
THE WORLD

In het kader van 'Waldorf 100' zijn op de landelijke viering op 27 september jl een aantal interviews gehouden met bekende Nederlanders. Hieronder volgt een beknopte weergave van het interview met onderwijsvernieuwer Gert Biesta. Biesta is bijzonder hoogleraar van pedagogische dimensies aan de Universiteit voor Humanistiek en professor of Public Education aan de Universiteit van Londen. Ook is hij auteur van tal van boeken waaronder 'Het prachtige risico van onderwijs'. (2014)

Inleiding:

Biesta wil pedagogische vragen centraal zetten. Deze vragen ontregelen, ze bekrachtigen of ze bemoedigen. Niet onderwijs zien als meetbaar, voorspelbaar, te standaardiseren. Hij pleit ervoor dat democratie, emancipatie en creativiteit meer centraal zouden moeten staan in ons huidige onderwijs. Ook stelt hij een andere benadering voor waarbij veel aandacht zou moeten bestaan voor sociale/emotionele ontwikkeling, pedagogiek en de professionaliteit van de leraar.

"Op dit moment ligt de aandacht in het onderwijs sterk op kennis en vaardigheden en worden vooral cognitieve prestaties gewaardeerd. Er is behoefte aan een bredere kijk op wat goed onderwijs is. Kwalificatie en socialisatie moeten altijd zijn ingebed in de vorming van de persoon gericht op een volwassene in deze wereld willen zijn. De pedagogiek kan een belangrijke steun bieden bij het denken en doen in de onderwijspraktijk..."

Op de vraag:

Wat heeft 100 jaar vrijeschoolonderwijs gebracht?, zegt Biesta:

"...het heeft me persoonlijk veel gebracht. Al onze kinderen hebben vrijeschool onderwijs genoten. Ze zijn nu dertigers en het is mooi om te zien dat ze met vertrouwen in de wereld staan. Deels vind ik dat dingen die op vrije scholen aan de orde komen of zichtbaar zijn, die vind je ook op andere scholen of andere plekken, je zou kunnen zeggen dat het goede kan overal verschijnen maar het vrijeschoolonderwijs begrijpt iets van een hele belangrijke pedagogische dynamiek, nl. die hele vraag van de menselijke vrijheid. Kijken waar gaat het goed en waar gaat het mis met die vrijheid. En als het misgaat hebben we die vrijheid ook weer nodig om daar weer van op te staan. En dat is iets waarvan ik vind dat de vrijeschool dat snapt en dat dat belangrijk is. En dat is van een hele andere orde dan alle psychologisch en neurologisch geleuter wat eigenlijk steeds ergens anders over gaat. Ander punt is dat vrijeschool onderwijs ook begrijpt dat om daaraan te kunnen werken je tijd en ruimte en aandacht moet creëren en dat je die moet claimen van de samenleving.

het vrijeschoolonderwijs begrijpt iets van een hele belangrijke pedagogische dynamiek

Ik heb dat genoemd 'de vrijheid van vrijeschool onderwijs', om echt te zeggen 'die vrijheid is belangrijk', juist zodat we de vraag van de menselijke vrijheid goed aan de orde kunnen stellen. We leven in een hele nerveuze en ongeduldige samenleving -die we ook met elkaar hebben gemaakt- waardoor die ruimte eigenlijk steeds meer wordt ingeperkt. Er wordt steeds meer van de school gevraagd 'wat doen jullie voor de samenleving'? Ik heb

daar een mooie vraag naast gelegd: niet alleen wat voor school heeft de samenleving nodig maar wat voor samenleving heeft de school eigenlijk nodig om school te zijn? En ik heb in feite de vrijeschool opgeroepen om dat ook te blijven doen, om die ruimte te claimen en te zeggen 'nou samenleving, hoe gaan jullie ons helpen met dit belangrijke werk'. Dat zijn voor mij de grotere thema's.

Op de vraag:

Je hebt ooit gezegd dat de pedagogiek van de vrijeschool is gebaseerd op incarnatie. Kun je dat toelichten? antwoordt Biesta: *"...Eigenlijk is vrijeschool onderwijs heel makkelijk want het gaat om incarneren en vrijheid vinden. En die twee heb je allebei nodig. Dus aan de ene kant kun je zeggen: ja, de taak van het onderwijs is dat we jongeren en kinderen helpen om zich te verbinden met die wereld waarin ze hun leven te leiden hebben. En dat is een hele lastige vraag: waar verbind je je mee en waar verbind je je niet mee? Hoe kun je je hier thuis voelen zonder dat je erin verdwijnt? Dus dat is de ene kant en daarvan kun je zeggen dat is de betekenis van incarneren. Incarneren letterlijk betekent: in het vlees komen. Dat is op aarde aankomen. Echt aankomen, niet daarboven blijven zweven. Dus daar zit een belangrijke taak. En tegelijkertijd als je alleen maar verbindt, dan kun je er ook in verzuipen. Dus de andere uitdaging is hoe kun je daarin dan staande blijven? Dus 'zelfstandigheid' verwerven. En dat is voor mij de dynamiek van überhaupt het onderwijs maar ik vind het zo leuk omdat zo'n term als 'incarnatie' in het vrijeschool onderwijs echt iets zegt. En daar zit voor mij ook iets bijzonders in. Het gaat niet om ontwikkelingsvragen. Het gaat om de zijnsvraag, om een bestaansvraag..."*

Tenslotte de vraag:

Welke droom heb je voor het onderwijs (+vrijeschoolonderwijs) voor de komende 100 jaar?

Biesta antwoordt dat hij aan het eind van zijn lezing twee oproepen heeft gedaan: ten eerste het belang van reflectie op de notie van vrijheid. Welke kanten daar allemaal aan

zitten. En ten tweede: vrijheid wil ook zeggen dat je vrijelijk kunt delen met anderen. Dat zou ik eigenlijk de vrijeschool toewensen dat ze de vrijheid niet opvatten om zelf te doen wat je belangrijk vindt, maar juist in vrijheid zonder enige angst, dat ook beschikbaar maken voor anderen en niet bang te zijn dat andere mensen hier iets anders mee doen. Misschien is dat het mooie gebaar

voor de volgende 100 jaar, dat je kunt zeggen: nou als je 100 jaar nodig hebt om je eigen zaakjes op orde te brengen, dan sta je nu sterk genoeg in je schoenen om dat weg te gaan geven...

HvM

Bron: Meesterwerk: interview Gert Biesta over de waarde(n) van het vrijeschool onderwijs/SoundCloud

Algemene ouderavond; 'Vrijeschoolse Mediaopvoeding'

Een verslag van Guido

Oud vrijeschool leerling Freek Zwanenberg was vorige week donderdag 10 oktober uitgenodigd om 's middags het lerarencollege en 's avonds ook de ouders mee te nemen in het onderwerp 'Vrijeschoolse Mediaopvoeding'.

ICT en Mediagebruik, binnen en buitenschool, brengt vraagstukken van

deze tijd met zich mee. Vraagstukken waar iedereen, vanuit een verschillende rol in meer of mindere mate mee te maken heeft of krijgt. Vragen met betrekking tot ons onderwijs als *Welke plek en vorm heeft dit in ons onderwijs? Hoe is dit gekoppeld aan onze normen en waarden en de antroposofische visie van school?*

En vragen die betrekking hebben op ouders als *Wat vraagt ICT en mediagebruik aan inzicht en betrokkenheid van een ouder? Hoe geef je het goede voorbeeld en schep je ruimte om hier samen met je kind vorm aan te geven?*

Iedereen zoekt naar antwoorden vanuit zijn eigen referenties, inzichten en idealen.

Voor onze school heeft deze middag en avond voor een impuls gezorgd om hierover met elkaar verder in gesprek te gaan en zorgt het gedeelde bewustzijn voor handvatten om gezamenlijk vooruit te bewegen.

*Wilt u de Powerpoint presentatie van Freek nog eens terugkijken of heeft u de avond gemist en bent u benieuwd geworden?

De presentatie is terug te vinden op de school website; onze organisatie/nieuws & actualiteit.

Door ouders!

De Herfstmarkt is een initiatief van ouders en door ouders! Met deze mooie markt willen wij ons inzetten voor de verbinding binnen onze school. Iedereen die zich betrokken voelt komt ieder jaar weer bijelkaar om te genieten van de vele kinderactiviteiten, kramen en heerlijke versnaperingen.

Maar dit lukt alleen met hulp van jullie, de ouders! Ben je geïnteresseerd en wil jij je inzetten voor de Herfstmarkt? Of wil jij volgend jaar het stokje van ons overnemen? Stuur dan een bericht naar herfstmarktalmere@hotmail.com. Wij kijken naar je uit!

Warme herfstgroet,

Peter Jan, Suzanne, Diederik, Mariola en Nico

**Herfst
markt**

Wees welkom!

**Herfst
markt**

**24 nov 2019
11:00 - 15:00 uur**

Vrijeschool Almere